

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΚΟΡΑΗ

Γ' :

Διὰ τὴν Σμύρνην, πρὸς τὸν εὐγενῆ μου αὐθέντη σιὸρ Εὐστάθιο
Θωμᾶ, δουλικῶς χαιρετῶ.

1772 Νοεμβρίου 20, Ἀμστερδάμ.

Μὲ τοῦτο εἶνε 3 γράμματα ὅπου σᾶς στέλνω· εἰς τὰ ἄλλα 2 ὅπου
σᾶς προήστειλα εἶνε ἀρκετὰ νὰ καταλάβετε τὴν πολιτείαν τοῦ σιὸρ Δια-
μαντῆ. Τώρα πάλιν δὲν λείπω ὅπου νὰ σᾶς γράψω τὰ ὅ,τι τρέχουν τὴν
ἡμέραν διὰ τὸν υἱὸν τοῦ Ρήγα, ὅπου σᾶς ἔγραφα, πῶς τὸν ἐπῆρε στὸ
σπίτι. Τοῦ ἔκαμεν ἓνα τευτεράκι τοῦ μαγαζίου καὶ τοῦ ἔγραψεν ὅλο τὸ
πρᾶγμα ὅπου ἔχομεν, καὶ ὅταν ἔλθῃ κανένας μεσίτης διὰ νὰ ἰδῇ πρᾶγμα,
τόνε στέλλει εὐθὺς διὰ νὰ τοῦ τὸ δείξῃ αὐτός. Ὅμως ἐγὼ πάντοτε
πάω μαζί, ἐπειδὴ τὸ παιδί εἶνε ἀκόμη ἀμάθητο. Ὅμοίως καὶ εἰς ἄλ-
λαις ὑπηρεσίαις, δηλαδὴ ἔξω δουλείαις καὶ μερικαῖς δουλείαις ποῦ δὲν
εἰξεύρει στέλνει τὸ παιδί καὶ πάει καὶ βρίσκει τὸν γραμματικὸν καὶ
πάνε μαζί καὶ τοῦ δείκτει καὶ ἐμένα δὲν καταδέχεται νὰ μὲ εἰπῇ ἢ νὰ
μ' ἐρωτήσῃ εἰς τίποτες. Μὲ δίδει πολλάκις αἰτίαις διὰ νὰ καταλάβω
πῶς δὲν ἔχει χρεῖαν ἀπὸ τὴν δούλευσίν μου. Ἐγὼ ὥς τὸσον δὲν τοῦ
μιλῶ τίποτες, ὅμως βλέπω, αὐθέντη, καὶ λυποῦμαι καὶ ὄχι αὐτόν, ἀλλὰ
τὴν αὐθεντίαν σας, ἐπειδὴ αὐτός καθὼς φαίνεται εἶνε ὁ ἀφανισμός σας.
Στὰς ἀρχὰς τοῦ εἶπα, ὅταν ἔρχονται ὁ Τεκλεμπούρχ καὶ ὁ Χελέτ, ἢ ὁ
Χένισος, ἢ ὁ Βέλης καὶ ἄλλοι παρόμοιοι νὰ ἔρχεται καὶ αὐτός εἰς τὸ
μαγαζί, καθὼς καὶ ἡ αὐθεντιά σου ἔκαμνες, καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸν ποῦ
ἔβλεπαν τὸ πρᾶγμα, ἐκάνετε καὶ πούλησαι· αὐτός δὲν καταδέχεται νὰ
ἔλθῃ μὲ αὐτοὺς εἰς τὸ μαγαζί. Αὐτοὶ παρόμοια τὰ παρατηροῦν· στῆς
ἀρχαίς, ποῦ δὲν τὸν εἰξευραν, ἤλθασιν νὰ ἰδοῦν πρᾶγμα, τώρα μήτε πα-
τεῖ κανεὶς. Ἐγὼ ὥς τὸσον τοῦ τὸ ξαναεἶπα, πῶς : αὐτὸν ἔρχονται αὐ-
τοί, νὰ ἔρχεσθαι καὶ ἡ αὐθεντιά σου στὸ μαγαζί, καθὼς καὶ ὁ σιὸρ Στέ-
φανος πάει.» Ὅμως ἐγὼ βλέπω ὅλον τὸ ἐναντίον· ἀντὶ νὰ μοῦ εἰπῇ :

τομὸς 14. Ἰούλιος.

«καλὰ λές, πρέπει νὰ ἔρχωμαι καὶ ἐγὼ στὸ μαγαζί», μὲ ἐχθρεύεται χειρότερα· βλέποντας καὶ ἐγὼ πῶς θυμώνει, δὲν τοῦ μιλῶ πλέον τίποτες. Εὐγάλοντας τὰ γράμματά του εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Πανάγος.¹ Ἐπροχθὲς ἦλθεν ὁ Μένους καὶ εἶδε τῆς 10 μπάλλαις² βαμβάκι τοῦ Πατρίκη καὶ μὲ ρωτᾷ ἐμένα νὰ τοῦ πῶ τιμὴ. Ἐγὼ τοῦ εἶπα εἰς τὴν Μπουῦρσα τοῦ μιλεῖ ὁ σιὸρ Διαμαντής· μὲ ξαναρωτᾷ καὶ μοῦ λέγει ἂν τὸ δίνῃ εἰς τὰ 18 χρότα· ἐγὼ τοῦ εἶπα : δὲν πιστεύω νὰ σέ τὸ δώσῃ. Πηγαίνοντας εἰς τὴν Μπουῦρσα, τοῦ τὰ ἔδωκε 17 3)4. Τὴν δευτέραν ἡμέραν ἦλθε νὰ τῆς περιλάβῃ καὶ μέσα στῆς 10 μπάλλαις ἦταν 3 βρεμμέναις. Βλέποντάς ταις δὲν ἤθελε νὰ ταῖς περιλάβῃ. Ἐγὼ τοῦ εἶπα πῶς : πρέπει νὰ ταῖς περιλάβῃς· μὲ λέγει πῶς : ἐγὼ ἔκαμα συμφωνίαν μὲ τὸν σιὸρ Κορχῇ γεραίς μπάλλαις. Ἐμένα μὲ ἐφάνηκε πολλὰ παράξενο κ' ἔστειλα καὶ τὸν ἔκραξαν καὶ ἦλθεν εἰς τὸ μαγαζί καὶ τοῦ εἶπα πῶς δὲν θέλει νὰ τῆς περιλάβῃ διότι εἶνε τρεῖς μπάλλαις βρεμμέναις, καὶ τὸν ἐκατάστησεν καὶ τοῦ ἔδωκεν ἀπὸ ἄλλῃ παρτίδα 3 μπάλλαις, ἥ ὁποῖαις εἶνε τοῦ Τουφεκτσόγλου, 24 μπάλλαις μία παρτίδα. Εἶνε αὐταῖς πραγματευτάδικαις δουλειαῖς ; Ὑστερα τὸν ἀναγελοῦσε ὁ Μένους καὶ μοῦ λέγει πῶς ὁ σιὸρ Διαμαντής εἶνε καλὸς διὰ φιλόσοφος καὶ ὄχι διὰ πραγματευτῆς. Μιὰν ἡμέραν εἶχαμε δουλειὰ κ' ἔλειπα ἀπὸ τὸ σπίτι· ἐρχόμενος εἰς τὸ σπίτι τὸν ἐρώτησα ἂν ἐξεφόρτωσε βαμπάκια καὶ μὲ λέγει ὄχι, καὶ μετὰ μίαν ὥραν βλέπω τοὺς χαμάληδες καὶ φέραν τὰ κλειδιά τοῦ μαγαζίου. «Ἡ αὐθεντιά σας μὲ εἶπετε πῶς δὲν ἐξεφορτώσετε σήμερον !» αὐτὸς οὔτε ἀπόκρισιν κἄν δὲν μὲ ἔδωκεν. Ὑστερα τοῦ λέγω : αὐτὰ τὰ βαμπάκια σὰν ξεφορτώνονται, θέλουν ξέτασμα, διότι ἂν εἶνε πολλὰ βρεμμένα, ἤμπορεῖ νὰ πέσουν τῶν ζυγαδόρων. Τότες μὲ λέγει : πᾶνε κύτταξέ τα. Τὸ πρᾶγμα γυρεύει νὰ τὸ πουλῇ κατὰ τὴν φατοῦρα, ἐπειδὴ αὐτὸς δὲν μπορεῖ νὰ κάμῃ διαφορὰν ἀπὸ πρᾶγμα ὡς πρᾶγμα. Τὸ περισσότερον κακὸ εἶνε ὅπου δὲν καταδέχεται νὰ τοῦ εἰπῶ ; αὐτὸ τὸ πρᾶγμα ἀξίζει, θετέον, τόσα. Ἡ αὐθεντιά σας εἰξεύρετε πολλὰ καλὰ ὅπου εἰς τὸν καιρὸν σας ὄντες ἐδῶ μᾶς ἔστειλαν πραγματεῖαις καὶ πολλαῖς φοραῖς τὰ εὐθηνὰ ψουνισμένα ἦσαν καλλίτερα ἀπὸ τὰ ἀκριβὰ ψουνισμένα, καὶ μὲ τὸ νὰ εἶνε εὐθηνὰ ψουνισμένα, νὰ πᾶς νὰ χαρμίσης τὸ πρᾶγμα ! Καθὼς ἀκολουθᾷ καὶ μὲ τὰ βαμπάκια ποῦ ἦλθαν μὲ τὸν Θεοδώρους, ἡ 50 μπάλλαις εἶνε ἀκριβώτερα ψουνισμέναις ἀπὸ τὰς 25 μπάλλαις καὶ ἡ 25 μπάλλαις εἶνε καλλίτεραις. Λοιπὸν πῶς εἶνε φθηνότερα ψουνισμέναις, ἄς τῆς δώσῃ κατὰ τὴ φατοῦρα ; Ὅμως αὐτὸς ἀπὸ

¹ Ἡ λέξις εἶνε δυσανάγνωστος ἐν τῷ χειρογράφῳ.

² Δέματα.

αὐτὰ δὲν τότε μένει τίποτες· ὅσα ἰνκάντα¹ ἔγειναν ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἤλθαμεν ἕως τώρα, εἰς κανένα δὲν ἐπῆγε διὰ νὰ ἰδῇ καὶ αὐτὸς ὡσὰν πρᾶμματευτῆς. Ἐδῶ τὰ ἰνκάντα, καθὼς εἰξεύρετε, εἶνε μία ρέγουλα τοῦ πρᾶμματευτῆ. Ταῖς προάλλαις ἐπουλήθησαν μία παρτίδα νήματα εἰς τὸ ἰνκάντο ἄσπρα καὶ κόκκινα, κάθε λοῆς σορτιμέντο. Ὁ σιὸρ Στέφανος, ὡς φαίνεται, ἤθελε νὰ τὸν δοκιμάσῃ καὶ ἔρχεται εἰς τὸ σπίτι καὶ τότε πέρνει νὰ πᾶν νὰ ἰδοῦν τὰ νήματα ὅπου θὰ πουληθοῦν. Ἐπῆγα καὶ ἐγὼ μαζί, ἐβαστοῦσα τὴν νοτίτσια ὅπου ἦτον τὰ κάβουλα (;), μετὴν ἐγύρουν καὶ τοῦ τὴν ἔδωσα, θαρρῶντας καὶ ἐγὼ ὅπως θὰ γράψῃ τίποτες· ἄφου τὰ εἶδαμεν καὶ ἐφύγαμεν, μ' ἔδωσε τὴν νοτίτσια, βλέπω νὰ ἰδῶ ἂν ἐσημείωσεν τίποτες, καὶ βλέπω καθὼς τοῦ τὴν ἔδωσα, ἔτσι μου τὴν ἔδωσε. Ὅμως αὐτὸς φοβᾶται νὰ πάῃ κοντὰ σταῖς μπάλλαις διὰ νὰ μὴ μουρδαρευτῇ καὶ δὲν βλέπει τοὺς ἐδῶ πρᾶμματευτάδες ὅπου χώνονται μέσα στῆς μπάλλαις. Ὁ σιὸρ Στέφανος τὸν ἐπαρατήρησε καὶ μου λέγει: ὁ σιὸρ Διαμαντῆς καθὼς φαίνεται, δὲν ἔχει κλίσιν εἰς τὸ νεγότσιο. Ὁ σιὸρ Μπρίγκος μου εἶπε πῶς τοῦ εἶπε ὁ Μέρης διὰ νὰ εἰπῇ τοῦ σιὸρ Διαμαντῆ νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὸν γραμματικὸν ὅπου ἔχει, ἐπειδὴ εἶνε ψεύτης· εἶνε ἀπὸ τοὺς κᾶποιους ὅπου γέγονται 4, 5 συντρόφοι καὶ κάνουν, καθὼς τοὺς λέμε αὐτοῦ, ντοχαρτσιτζήδες. Ἐγὼ σὰν τὸ ἄκουσα, τὸν ἐπερικόλεσα νὰ τοῦ τὸ εἰπῇ, διὰ νὰ ἔχῃ ἔννοια, ἐπειδὴ τὸν ἔχει συμβουλάτορα σὲ ὅλαις του ταῖς δουλειαῖς καὶ καθὼς φαίνεται, αὐτὸς τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὰ μυαλά του. Τοῦ εὔρε μίαν δουλεύτρα καὶ ἔκαμε 3 ἡμέραις καὶ μίαν ἡμέραν ὅπου ἤμαστε στὴν Μπουρσα, ἐσηκώθη κ' ἔφυγε γυρίζοντας ἀπὸ τὴν Μπουρσα, ἐβαστοῦσα τὸ κλειδί, ἀνοιξα, φωνάζω τῆς φαντέσκας², ἐπῆγα εἰς τὴν κουζίνα, καὶ δὲν βλέπω κανένα. Χωρὶς νὰ μιλήσῃ, ἄφηκε τὸ σπίτι μονάχο καὶ ἔφυγεν. Ἡ αἰτία ὅπου ἔφυγεν εἶνε αὕτη· ὁ γραμματικὸς τὴν ἔφερε μίαν βραδεῖα καὶ τὴν ἐσυμφώνησε καὶ τῆς εἶπαν πῶς ὁ αὐθέντης τοῦ σπιτίου εἶνε ὁ μετῆρ³ Κοραῆς· ἔχει κ' ἓνα κοπέλι ὅπου τοῦ παστρεύει τὰ παποῦτσα καὶ τοῦ στρώνει καὶ μαγειρεύει. Αὕτη σὰν ἤλθεν εἰς τὸ σπίτι, μου λέγει ἐμένα: ἡ καμαράδα σου γιατί ἔφυγε; — Ἡ καμαράδα θὰ πῇ ἡ σύνδουλή σου. — Διὰ ποίαν αἰτίαν ἔφυγε; Ἐγὼ ἐκατάλαβα εὐθὺς καὶ τῆς εἶπα πῶς τὴν ἐμάλλωσεν ὁ αὐθέντης μας καὶ διὰ τοῦτο ἔφυγε τὴν ἄλλην ἡμέραν. Τὴν ἔδωσε νὰ παστρέψῃ τὰ παποῦτσά του· αὐτὸς δὲν τὴν ἐκατάλαβε καὶ κράζει τοῦ κύρ Ρήγα τὸν υἱὸν τὸν Στέφανον καὶ τὴν μίλα,

¹ Δημοπρασίαι² Fantasca = ὑπηρέτρια.³ Ὁλλανδιστὶ κύριος.

καὶ τοῦ λέγω καὶ αὐτοῦ τοῦ τὰ ἴδια. Ὁ Στεφανὸς τῆς λέγει πῶς: ἐσὺ πρέπει νὰ παστρεύσῃς τὰ παπούτσα. Αὐτὴ δὲν ἐμίλησε τίποτε· πάρεξ τὴν τρίτην ἡμέρα, καθὼς σὰς εἶπα, ἐσηκώθη καὶ ἔφυγεν. Ἐγὼ δὲν τὸ ἐπίστευσα, ὅμως ἐδεβαιώθηκα ἀπὸ τὴν ἴδια, μάλιστα μοῦ τὰ εἶπε καὶ ὁ Γιατζίτζογλους, πῶς τὸ ἄκουσε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τῆ δουλεύτρα, ποῦ τοῦ εἶπε πῶς τῆς εἶπε πῶς ἐγὼ εἶμαι δοῦλός του διὰ νὰ παστρεύω τὰ παπούτσιά του καὶ νὰ τοῦ στρώνω καὶ νὰ τοῦ μαγειρεύω. Ὁ Γιατζίτζογλους ὅμως τοῦ τὸ εἶπεν ἀνοιχτά, ἐπειδὴ ἀρχήτερα τοῦ ἐκλαύτηκε πῶς ἡ δουλεύτρα ἀφῆκε τὸ σπίτι μόναχόν καὶ ἔφυγεν. Τότε τοῦ λέγει καὶ αὐτὸς πῶς: τὸ φταίξιμο εἶνε ἐδικό σου, ἐπειδὴ τῆς εἶπες πῶς ὁ Σταμάτης εἶνε δοῦλός σου, διὰ νὰ παστρεύῃ τὰ παπούτσα, νὰ σοῦ στρώνῃ καὶ νὰ σοῦ μαγειρεύῃ. Καὶ καθὼς λέγει ὁ Γιατζίτζογλους, ἐντράπηκε καὶ δὲν τοῦ μίλησε τίποτε. Ἐγὼ σὰν τᾶκουσα, αὐθέντα, ἐθυμώθηκα πολλὰ· ἐπειδὴ ὅσον καιρὸν δὲν μ' ἤγγίζαν εἰς τὴν τιμὴν, δὲν μ' ἔμελε τόσον, ὅμως τώρα βλέπω καὶ ἐκαταχέρισσα νὰ μ' ἐγγίξῃ στὴν τιμὴν καὶ αὐτὸ δὲν εἶνε τρόπος νὰ τὸ ὑποφέρω. Ἐγὼ, αὐθέντη, σὰν ἔφυγεν ἡ πρώτη δουλεύτρα, ἕως νὰ ἔλθῃ ἄλλη, ἐπέρασαν 4 ἡμέραι, καὶ ἐρείναμε χωρὶς δουλεύτρα καὶ τοῦ ἐμαγειρεύω καὶ τοῦ ἔστρωσα, τοῦ πᾶστρεψα τὰ παπούτσα καὶ ἤκαμνα ὅλαις ταῖς δουλειαῖς τοῦ σπιτιοῦ καὶ τώρα πάλι ἔχομε σήμερον 15 ἡμέραις χωρὶς δουλεύτρα. Καὶ μὴ θαρρῆτε πῶς τὰ κάνω δι' αὐτόν διὰ τὴν ἀγάπην σας εἶνε ὅπου ὑποφέρνω καὶ ἔγεια ὑποπόδιον τῶν ποδῶν του, ἕως νὰ μὲ δώσετε ἄδειαν νὰ χωρίσω ἀπὸ αὐτόν, νὰ ἐλευθερωθῶ καὶ περικαλῶ τὸν Θεὸν νὰ μοῦ δίδῃ ὑπομονὴν ἕως νὰ χωρίσωμεν, διότι πολλὰ μὲ ἀναγκάζει διὰ νὰ μαλλώσωμεν.

Ἐδῶ ἔχει μὲ κάποιον ντόμινον Μπορθ μεγάλας φιλίας· μάλιστα αὐτὸς τὸν ἔμαθε τὴν Γεωμετρίαν καὶ κάθε Πέμπτη πηγαίνει εἰς αὐτόν στὰς 11—11½ ὥρας. Ἀφοῦ ἔσμιξε μὲ αὐτόν, φαίνεται πῶς ἐκρύωσεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, μάλιστα ἄκουσα πῶς γυρεύει ἡ γυναῖκα τοῦ ντόμινου νὰ τὸν παντρεύσῃ μὲ μίαν συγγενὴ τους. Αὐτὸ δὲν εἶμαι βέβαιος· εἶνε σήμερον 2 ἡμέραις ὅπου τὸ ἄκουσα. Πολλαῖς φοραῖς ἔρχεται καὶ τότε πέρνει στὸ σπάσσο μαζί καὶ τὸ κλειδί τοῦ καντορίου τὸ πέρνει μαζί του. Ἄν ἔλθῃ καὶ κανεὶς νὰ γυρέψῃ νὰ ἰδῇ τίποτε πρᾶγμα, πρέπει νὰ τοῦ εἰπῶ νὰ ἔλθῃ αὔριον. Τὴν ἀπερασμένη ἐβδομάδα ἦλθε καὶ τὸν ἐπῆρε καὶ ἐπῆσαν νὰ ἰδοῦν ἓνα καμπινέτο ὅπου ἦταν διὰ νὰ πουληθῇ καὶ ἀγόρασε καὶ αὐτὸς ἓνα σκέλεθρο. Εἶδε τὸν ντόμινον ὅπου ἔχει κάθε λογῆς πράγματα κουριόζα καὶ γυρεύει καὶ αὐτὸς, ὡς φαίνεται, νὰ κάμῃ καμπινέτο. Αὐτοῦ τοῦ ὁ νοῦς του δὲν εἶνε στὸ κεφάλι του· μίαν ἡμέραν ἐπῆα νὰ πάρω καὶ ἀπὸ ἓνα μέρος καὶ γυρίζοντας εἰς τὸ σπίτι δὲν τὸν

κῦρα, καὶ ἀκόμα δὲν εἶχαν βαρέσουν 11 ὥραις. Ἀρωτῶ τὸ παιδί : ποῦνε ὁ σὺο Διαμαντής ; καὶ μὲ λέγει πῶς δὲν εἰξεύρει. Ἀρώτησα τῇ δουλεύτρᾳ καὶ μου εἶπε πῶς εἶνε δῖπλα μας, στοῦ σπιτονοικοκύρη μας, εἰς τοῦ ὁποῖου συνειθίζει καὶ πάει συχνά. Τὴν ὥρα ὅπου παντέχομεν ἴσως κ' ἐλθῇ κανεὶς νὰ ἰδῇ πράγμα, αὐτὸς λείπει σταῖς βίζιταις. Νὰ ἰδῇς, αὐθέντη, σὲ τί κατάστασι ἔφερε τὸ σπίτι καὶ ν' ἀπορήσῃς ἡ τάξις τῆς αὐθεντίας σου δὲν τοῦ ἄρεσαν, ἐγύρευσε νὰ κάμῃ δικαίς του τάξις καὶ κατὰστησε τὸ σπίτι κ' ἔγεινεν ὡσάν ἔρημο. Τὸν καιρὸν ὅπου ἤσαστε ἡ αὐθεντιά σας ἐδῶ, τὴν νύκτα στῆς 9 ὥραις ἐσφαλούσαμε τὸ σπίτι καὶ τώρα πότε σταῖς 8, πότε σταῖς 9 βγαίνει ἔξω καὶ γυρίζει πότε σταῖς 11 ἢ 11 1)2 ὥραις. Τὸ καλοκαῖρι, καθὼς σὰς προέγραψα, πάντοτε ὕστερα ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ἤρχουνταν εἰς τὸ σπίτι εἶνε αὐτό, αὐθέντη, τιμημένων ἀνθρώπων καμῶματα ; Δὲν εἰξεύρει τί ρούχα νὰ κάμῃ νὰ φορέσῃ. Ἐκαμε ἓνα μπινίσι μαῦρο καὶ μαῦρον ντουλαμᾶ καὶ τᾶβαλε κ' ἐπῆε στὴ Μπουρσα καὶ καθὼς τὸν εἶδαν οἱ γνωστοὶ φίλοι, ἤλθαν καὶ τὸν ἀρωτοῦσαν ποῖος τοῦ πέθανε· τὴν δεύτερη ἡμέρα τὸ χάρισε τοῦ παππᾶ. Ἐγόρασε ἓνα μπαστοῦνι 24 φ. καὶ δὲν τοῦ ἀρέσει νὰ βάλῃ μαῦρο σειρήτι, καθὼς ὅλοι οἱ τιμημένοι τᾶχουν, μόνον γυρεύει νὰ βάλῃ χρυσὸ σειρήτι. Στῆς ἀρχαῖς ὅπου ἤλθαμεν ἔλεγε τοῦ παππᾶ διατὶ δὲν κάμνει νωρίτερα τὴν λειτουργίαν. Ὁ παππᾶς τοῦ εἶπεν ἡ αἰτία εἶνε διότι δὲν ἔρχονται νωρίτερα, ἂν δὲν φτιάσουν προτῆτερα ταῖς περρούκαις, Αὐτὸς τοῦ ἀποκρίνεται καὶ τοῦ λέγει : διὰ ταῖς περρούκαις ν' ἀφίνωμεν τὴν Ἐκκλησίαν ; Καὶ τώρα κοιμᾶται εἰς τὰς 9 ὥραις, ὕστερα ὡσάν σιχωθῇ, ἔρχεται καὶ ὁ περρουκέρης διὰ νὰ τοῦ φτιάσῃ τὰ μαλλιά του καὶ μόλις γλυτώνει στῆς 10 ὥραις. Στῆς ἀρχαῖς ἔλεγε πῶς εἶνε ἁμαρτία νὰ βάζουν οἱ χριστιανοὶ εἰς τὰ σπίτια τους κἀνδρα γυναικίσια, καὶ τώρα ἐπῆγε σ' ἓνα ἰνκάντο καὶ τ' ἀγόρασεν ἀτὸς του καὶ τᾶβαλε στὴ σέϊ κάμαρα. Εἰς κοντολογίαν ἔπεσε σταῖς ἡδοναῖς καὶ ματαιότηταις. Μίαν Κυριακὴν ὕστερα ἀπὸ τὴν λειτουργίαν μᾶς ἐνουθέτει ὁ παππᾶς, λέγοντάς μας διατὶ δὲν πᾶμε ἐνωρὶς στὴν ἐκκλησία καὶ πῶς αὐτὰ ὅπου διαβάζομεν εἶνε ὅλα θεολογικὰ καὶ ἄλλα πολλὰ ἀπὸ τὴν Νέαν Γραφήν· αὐτὸς εὐθὺς ἀποκρίνεται τοῦ παππᾶ καὶ τοῦ λέει πῶς : ἐγὼ καὶ καλεῖνός νὰ γείνω, δὲν θέλω ποτὲ κατηγορήσω τὴν Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον. Ἀκουσα ἀκόμη καὶ ἀπὸ τοῦ Ρήγα τὸν υἱὸν ἓνα βαρὺν λόγον· μίαν Κυριακὴν ἔλειπαν καὶ οἱ δύο τους ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν. Ἐγὼ ἐπῆα ὕστερα ἀπὸ τὸ μεσημέρι στοῦ Ρήγα τὸ σπίτι καὶ τοὺς κῦρα κ' ἐπρωγαν ἀκόμη. εἶχεν καὶ τὸν παππᾶ καλεσμένον· ἀρωτᾷ

* ἴσως οἰορῖναι.

ὁ δεύτερος υἱὸς τοῦ Ρήγα τὸν μεγαλείτερον τὸν ἀδελφὸν καὶ τοῦ λέγει νὰ τοῦ εἰπῇ ποῦ ἔλειπαν μὲ τὸν λογιώτατον καὶ δὲν ἤλθαν εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἀποκρίνεται πῶς ἦταν στὴν ρωμάνικην ἐκκλησίαν καὶ πῆγαν διὰ ν' ἀκούσουν τὴν μουσικὴν, ἐπειδὴ καὶ οἱ δύο τοὺς μανθάνουν παιχνίδια, ὁ ἓνας τὴν κιθάρα καὶ ὁ ἄλλος τὸ φλάουτο· τοῦ λέγει πάλιν ὁ ἀδελφὸς του πῶς : δὲν ἤσαυτε στὴν ρωμάνικην Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ στὴν φραντσέζικη, στὴν καλθίνικη. Λέγοντάς του αὐτοῦ πῶς ἦταν στὴν καλθίνικην ἐκκλησίαν, γυρίζει πρὸς τὸν παππᾶν καὶ τοῦ λέγει 2 φορὰς : παππᾶ, παππᾶ, ὁ Διαμαντῆς σου θὰ τουρκέψῃ γλῆγορα· ὁ παππᾶς διὰ τὸ ἀσκανδάλιστον δὲν τοῦ εἶπε τίποτε, μήτε ἐγὼ τοῦ ὠμίλησα. Αὐτὸς ὅπου εἶπεν αὐτὸν τὸν λόγον, θὰ τοῦ ἐξεμυστηρεύθῃ τίποτε, ἐπειδὴ αὐτοὶ οἱ δύο τοὺς μέρα νύκτα γυρίζουν μαζί. Αὐτὸν τὸν λόγον τὸν εἶπεν ἀπὸ τὴν ἀπλότητά του· ἀπὸ αὐτοῦ νὰ καταλάβετε καὶ αὐτοῦ τὴν κατάστασιν του, ὅπου ἔχει 5 χρόνους σχεδὸν στὸ Ἀμστερδὰμ καὶ ἀκόμη δὲν ἐμετάλαβεν καὶ ἀντὶς νὰ τὸν φέρῃ ὁ λογιώτατος σὲ θεογνωσίαν, τὸν ἔκαμε χειρότερον. Τὸν ντόμιναν τὸν Μπουρθ, ὅπου σᾶς γράφω πῶς ἔχουν ζεσταῖς φιλίας, περισσότερη εὐλάβειαν ἔχει εἰς αὐτὸν παρὰ εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον καὶ κατὰ τὰ σημεῖα ὅπου βλέπω, φοβοῦμαι μήπως καὶ τότε φθείρει εἰς τὰ δόγματα. Μάλιστα, καθὼς ἔκουσα, τοῦ ἀνάφεραν νὰ παντρευτῇ· διὰ νὰ πάρῃ αὐτὴν ὅπου τοῦ εἶπαν, πρέπει νὰ γείνη καλθῖνος. Αὐτὸς διὰ τὴν δόξαν ὅ,τι πῆς γίνεται. Ἀπ' αὐτοῦ νὰ καταλάβετε, αὐθέντη, ὅπου ἀκόμη δὲν ἔγινε χρόνος ὅπου ἤλθεν ἐδῶ καὶ ἔκαμε τόσην μεταλλαγὴν, ἀμὴ ἂν κάμῃ ἀκόμη 5 ἕως 6 χρόνους, τί θὰ γένη; Ἐγὼ σᾶς γράφω, αὐθέντη, ἐτοῦτα ὅπου ἀκούω καὶ βλέπω, ἐπειδὴ εἶνε χρέος μου νὰ σὲ τὰ γράψω καὶ ἡ σὺθεντία σου εἶσαι νοικοκύρης νὰ κάμῃς καθὼς σᾶς φωτίσῃ ὁ Θεός. Ἐγὼ ὥστος με αὐτὸν δὲν ἤμπορῶ νὰ κάμω πλέον καὶ διὰ τοῦτο σᾶς περικαλῶ νὰ εὐρήτῃ τὸν τρόπον νὰ μὲ δώσετε ἄδειαν νὰ χωρίσω ἀπὸ αὐτόν, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν ἤμπορῶ νὰ βλέπω τῆς ἀκαταστασίας σου, ἐπειδὴ μὲ τύπτει ἡ συνειδήσις βλέποντας τὴν ζημίαν ὅπου σᾶς γίνεται.

Δ'.

Διὰ τὴν Σμύρνην, πρὸς τὸν εὐγενῆ μοι αὐθέντη σιὸρ Εὐστάθιο Θωμᾶ, διὰ Λεβόρον.

1773 Γενναρίου 29, Ἀμστερδὰμ.

Ἀπὸ τῆ τιμῆς σας ὅπου ἔλαβα διὰ μέσου τοῦ σιὸρ Μπρίγκου δοσμένη Δεκεμβρίου πρώτη, εἶδα πρῶτον ὅπου ἐλάβατε τὴν πρώτη μου

γραφὴ καὶ μὲ λέτε χωρὶς ἄλλο νὰ γράψω τοῦ πατέρα του, τοῦ μιστῆρ Ἰωάννη Κοραῆ. Ὅμως ἐγὼ βλέπω καὶ ὁ λογιώτατος ἐξεσχίστη πολλὰ καὶ τοῦτο ὅπου μὲ λέτε διὰ νὰ γράψω τοῦ πατέρα του, στοχάζομαι πῶς ἡ δουλειὰ θὰ πάγῃ εἰς μάκρος. Μὲ γράφετε πῶς μὲ τούταις ταῖς γραφαῖς ὅπου ἐλάβαμε Γενναρίου 20 πῶς τοῦ γράφει ὁ πατέρας του πολλοὺς ὀνειδισμούς. Καὶ ἡ αὐθεντία του, ἀφοῦ ἔλαβε τὰ γράμματα, περάσαντες 4 ἡμέραις, ἐκάλεσε τοὺς φίλους του καὶ τῆς φιλενάδαις του καὶ τοὺς ἔκαμε ζιαφέτι. Ἐγὼ ἔλειπα ἀπὸ τὸ σπῖτι γυρίζοντας εἰς τὸ σπῖτι, βλέπω ἓνα καλαμπαλίκι ἐρωτῶ τὴν δουλεύτρα καὶ μὲ λέγει πῶς ὁ αὐθέντης σήμερα ἔχει κάλεσμα. Ἐγὼ εὐθὺς ὅπου εἶδα ἔτσι, ἀναψα ἓνα κερί καὶ ἐπῆγα στὴν κάμαρα ὅπου κοιμοῦμαι καὶ ἐσυλλογόμενον τῇ δυστυχίᾳ του. Σὲ ἀφίνω νὰ στοχασθῇς αὐθέντη, τὸ τί ἔκαμεν ἐκείνη τῇ βραδειᾷ· στὰ στρεῖδια μοναχὰ ἔδωσε 10 1)2 φιορίνια· τὸ σπαρνῖο¹ τί δένδρο τὸ κάμνει, δὲν εἰξεύρει ὀκκαζιονέ² γυρεύει διὰ νὰ ξοδιάσῃ ἄσπρα. Ἡ αὐθεντία σας ὄντας ἐδῶ ἐπίνετε μόνον κόκκινο κρασί. Ἡ αὐθεντία του πίνει ὅτὸ σπῖτι της· πότε ἔρχεται αὐτὴ καὶ τὸν εὐρίσκει, ἡ ὁποία εἶνε ἕως 18 χρονῶν καὶ σφαλιούνται στὴν πίσω κάμαρα καὶ περνοῦνε τὸν κακὸν καιρόν. Εἶνε αὐτά, αὐθέντη, τιμημένων ἀνθρώπων καμώματα·

Διὰ τὴν παντρεία ὅπου σᾶς προέγραψα πῶς ἔκουσα, μετέπειτα ἔμαθα πῶς ἡ κοπέλλα ὅπου τοῦ προξένευαν ἦταν ἀπὸ γένος καὶ πολλὰ πλουσία, ἡ ὁποία, καθὼς ἔκουσα, τοῦ ἔγραψεν ἓνα γράμμα καὶ τοῦ τὸ ἔστειλεν. Τὸ ἔμαθαν οἱ γονεῖς της καὶ τὴν μάλλωσαν καὶ τὴν ἔδρισαν, καὶ τὴν γραφὴν ὅπου τοῦ ἔστειλε τὴν ἐγύρεψαν πίσω· διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἠμπόρεσα νὰ μάθω ἂν τὴν ἔδωσεν ὀπίσω. Ὡς φαίνεται μὲ ἐκείνη δὲν ἠμπόρεσε νὰ κάμῃ νὰ τὴν πάρῃ καὶ μπλέκτηκε τώρα μὲ τούτην καὶ ὁ Θεὸς νὰ τονε γλυτώσῃ. Αὐταῖς ἡ αἰτίαις εἶνε ὅπου τὸν παρακινούσαν καὶ τὸν παρακινοῦν διὰ νὰ μὲ βγάλῃ ἀπὸ κοντά του, διὰ νὰ μὴ τὰ βλέπω. Τῆς ἄλλαις ἔφερεν ἓναν παραλυμένον καὶ ἐξεφάντωναν ὅλην νύκτα κ' ἔκαμε τὸ σπῖτι ἄνω κάτω. Ἐπειτα ὕστερα ἀπὸ τὰ μεσάνυχτα ἐβγήκαν ἔξω κ' ἐγύρισε στὸ σπῖτι περασμέναις ἢ τέσσερα³· τὸ ποῦ ἐγύρισαν ὁ Θεὸς τοὺς εἰξεύρει. Στῆς ἀρχαῖς ὅπου ἤλθαμε, ἐφάνηκε στὴν Μπουρσα ταπεινά, ὁμοίως καὶ τὰ φορέματά του· τώρα βλέπουν οἱ φίλοι τόσῃν μεταλλαγὴν τόσον εἰς τὰ ρούχα ὥσαν καὶ εἰς τὴν ἔκτασιν. Ἀντὶς μίαν γοῦνα, ἔφτιασε δύο καὶ ἂν τῆς ἐκαπλάντιζε ἀπάνω εἰς τὰ μπινίσια του, δὲν ἦταν τόσον βαρὺ, μὰ τῆς ἔκαμεν καθὼς ἐδῶ τῆς ζάρουν⁴.

¹ Sparagno = φειδώ.

² Occasione = εὐκαιρία.

³ Συνεβίζουν.

Πολλοί ἀπὸ τοὺς φίλους ἐρωτοῦσαν τὸν σιὸρ Στέφανον καὶ τοῦ ἔλεγαν : αὐτός, ὡς φαίνεται, εἰς τὸν τόπον σας θὲ νὰ εἶνε πολλὰ πλούσιος. Ὁ Σομερτέλ με λέγει ὁμπρὸς στοῦ Ρήγα τὴν μίαν : ὁ πατρόνος σου, ὡς φαίνεται, καζαντίζει πολλὰ ἀπὸ τὸ στάχυ καὶ διὰ τοῦτο ἔφτιασε μεγάλην γούναν,

Ἐρωτῶ σε, αὐθέντη, νὰ μοῦ εἰπῇς, καθὼς πορπατεῖ τὴν σήμερον, ἤμπορεῖ νὰ λάβῃ κρέντιτο καὶ νὰ φύγῃ τιμημένα ἀπὸ ἐδῶ ; Διὰ νὰ τ' ἀποχτήσῃ αὐτά, πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν πολιτείαν ποῦ περάσετε ἢ αὐθεντία σας ἐδῶ, τὴν ὁποίαν τὴν ἀκολουθεῖ ὁ σιὸρ Στέφανος καὶ διὰ τοῦτο ἔλαθε καὶ τιμὴν καὶ ὑπόληψιν, καὶ πηγαίνει αὐξάνοντας τὴν ἰδικήν σας τὴν ζωὴν καὶ τὴν πολιτείαν ὅπου ἑπεράσετε ἐδῶ ὅλοι οἱ φίλοι τὴν ἐπαινοῦν καὶ πάντοτε ὅταν ἔλθωμεν σὲ συνομιλίαν, ἀναφέρουν τὸ καλὸν σας ὄνομα. Τοῦ τσελεπή μας δὲν τοῦ ἄρρεσαν ἐγύρευε νὰ βάλῃ δικαίς του τάξαις κατὰ τὴν φαντασίαν του. Καὶ ἂν δὲν διορθωθῇ, κατὰ τὰ σημεῖα, θὰ γυρίσῃ μὲ τὸ κεφάλι ἄνω κάτω. Ἐδῶ, αὐθέντη, καθὼς εἶδετε, ἀγαποῦν ἐκείνους ὅπου περπατοῦν ταπεινά καὶ τιμημένα, ἀγκαλὰ αὐτὴ ἡ ζωὴ παντοῦ εἶνε θεάρεστη. Ἐμένα μάτια δὲν ἔχει νὰ με ἰδῇ πάντοτε μὲ κάμνει τὸν μανισμένον, μ' ἐμένα παντελῶς δὲν θέλει νὰ μιλήσῃ. Στὸ τραπέζι καθίζουμε νὰ φάγωμε ψωρὶ καὶ πηκωνόμεθα ἀπὸ τὸ τραπέζι χωρὶς νὰ ἔβγῃ λόγος ἀπὸ τὸ στόμα μας. Τώρα εἶνε χειμῶνας, κρυώνω καὶ δὲν ἀποκοτῶ νὰ πάω νὰ καθήσω κοντὰ εἰς τὴν φωτιά. Στενοχωροῦμαι καὶ ἐγὼ καὶ πάω πότε στὸν παππᾶ, πότε στὸν κύρ Ρήγα καὶ κάθομαι ἕως στῆς ἑννέα ὥραις, ἔπειτα γυρίζω εἰς τὸ σπίτι καὶ σφαλιοῦμαι εἰς τὴν κάμαρά, ὅπου κοιμοῦμαι ἕως νὰ ξημερώσῃ. Ἐτούτῃ τῇ ζωῇ, αὐθέντη, δὲν εἶνε χριστιανική, ἀλλὰ διαβολική καὶ διὰ τοῦτο ἀπεφάσισα νὰ καθήσω διὰ ἀγάπην σας ἕως εἰς τὸν Μάϊον· ἔπειτα θὲ νὰ χωρίσω, καὶ ἰδοὺ ὅπου σᾶς δίδω τὴν εἰδησιν ὕστερα νὰ μὴ σᾶς κακοφανεῖ. Ἐπειδὴ ἐγὼ πλέον δὲν ἤμπορῶ νὰ ὑποφέρω καὶ τὸ περισσότερον ὅπου με καίει εἶνε ὅπου ὅσον καιρὸν περνοῦμε τέτοιαν ζωὴν, ἐγὼ δὲν ἤμπορῶ νὰ μεταλλάξω καὶ φοβοῦμαι μήπως καὶ με ἀκολουθήσῃ κανένας ἑξοφνος θάνατος καὶ πάω ἀδιόρθωτος. Αὐτὸ εἶνε ὅπου με παραινεῖ τὸ περισσότερον, διὰ νὰ χωρίσω.

Ταῖς ἀπερασμέναις ἔδωκεν ὁρῆνικ τοῦ Βαλὲν Μπέρνι νὰ τοῦ πάσῃ 10 βαρέλια πζενζεφύλι καὶ τῶκαμε παζάρι πρὸς 24 φιορίνια καὶ ἂν εἶχε νὰ μὴ τοῦ εἰπῶ, τὸν καιρὸν ποῦ τὸ ἔχυσαν ἀπὸ τὰ βαρέλια νὰ πάω νὰ τὸ ἰδῶ, ἤθελε νὰ ζημιωθῆτε ἄρκετά, ἐπειδὴ δὲν ἄξιζε μῆτε 13 φιορίνια· ἔτσι ἐμιλήσαμε τοῦ μεσίτη καὶ τὸ ἐπῆρεν ὀπίσω. Τοῦ εἶπα νὰ ἔχη τὰ μάτια του ἀνοικτὰ ἀπὸ τοὺς Ὀλλαντέζους, ἐπειδὴ αὐτοὶ πίστιν δὲν

ἔχουν. Πρᾶγμα εἶχαμεν νὰ φορτώσωμεν εἰς τὰ καράβια καὶ δὲν δι-
 δει ὁρδίνια τοῦ καϊζῆ τὴν ἡμέρα ὅπου θὰ τὰ φορτώσῃ νὰ πάῃ νὰ τὰ πάρῃ
 ἀπὸ κείνους ὅπου τ' ἀγόρασεν, ἔπειτα νὰ ἐλθῇ στὸ σπίτι νὰ πάρῃ τὸ
 ἐπίλοιπον πρᾶγμα, καθὼς καὶ εἰς τὸν καιρὸν σας ἐκάμναμεν, ὁμοίως καὶ
 ὅλοι οἱ πραγματευτάδες· μόνον ἔδωκε ὁρδίνια καὶ τοῦ ἔστειλαν ὅλο τὸ
 πρᾶγμα στὸ σπίτι. Σ' ἀφίνω νὰ λογιᾶσῃ πόσα ἔξοδα ἐπῆγαν τοῦ κά-
 κου καὶ αὐτὸς τὸ ἤκαμε τὸ περισσότερον διὰ νὰ βάλῃ τὴν γούνα νὰ ἔβγῃ
 ἔξω εἰς τὴν πόρτα, διὰ νὰ τὸν ἰδῇ ἡ ἀγαπητικιά του πῶς φορτώνει πολὺ
 πρᾶγμα καὶ δὲν βλέπει τοὺς ἐδῶ πραγματευτάδες, ὅπου ἔταν φορτώ-
 νουν πρᾶγμα, δουλεύουν ὡσὰν χαμάληδες. Αὐτὴ ὅπου ἀγαπᾷ κάθεται
 δίπλα μας εἶνε τοῦ σπιτονοικοκύρη μας ἡ κόρη. Διὰ τοῦτο σᾶς λέγω μὲ
 τὸν ὀλίγον μου νοῦν νὰ κράξετε αὐτοῦ τὸν πατέρα του καὶ νὰ συνομιλή-
 σετε μὲ τὴν αὐθεντιά του νὰ βρῇτὲ τὸν τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον ἴσως καὶ
 τὸν κάμετε καὶ ἀλλάξῃ ἄλλην ζωὴν· εἰ δὲ καὶ ἀμελήσετε, σᾶς εἶνε
 γνωστὸν τί τέλος ἔχει νὰ λάβῃ. Ὅσον δὲ ὅπου μὲ λέτε πῶς σᾶς εἶπεν
 αὐτοῦ ὁ Ἰωακείμ πῶς ἐγὼ εἶπα τοῦ σιὸρ Διαμαντῆ διὰ νὰ σᾶς γράψῃ
 νὰ μὴ τόνε στείλατε τὸν ἀνεψιό σας, ἔχει λάθος τὸν καιρὸν ὅπου τοῦ
 γράψετε διὰ νὰ τὸν στείλατε, μὲ ἐρώτησε πόσων χρονῶν εἶνε καὶ τοῦ
 εἶπα πῶς εἶνε ἕως 22 χρονῶν. Ἐπειτα μὲ ἀρώτησε πῶς ἐπερνοῦσε μὲ
 τὴν αὐθεντία σου ὄντας ἐδῶ, καὶ τοῦ εἶπα τὴν ἀλήθειαν, πῶς ὅταν ἦτον
 ἐδῶ, δὲν ἀπερνοῦσε καλὰ· ἔκαμνε καὶ αὐτὸς ὡσὰν παιδί ὅπου ἦτον·
 τώρα ὅμως ὅπου γυρεύει νὰ τόνε στείλῃ ὁ αὐθέντης μου εἰς ἐλόγιόν σου,
 φαίνεται πῶς ἄλλαξε γνώμη καὶ διὰ τοῦτο τόνε στέλνει. Ἐμένα πλέον
 δὲν μὲ εἶπε τίποτε.

Ε'.

*Διὰ τὴν Σμύρνην, πρὸς τὸν εὐγενῆ μου αὐθέντη σιὸρ Εὐστάθιο
 Θωμᾶ.*

1773, Μαρτίου 4, Ἀμστερδᾶμ.

Διὰ Λιβόρνου σᾶς ἔγραψα Γενναρίου 29 καὶ τὴν ἔστειλα μὲ χέρι τοῦ
 σιὸρ Μπρίγκαν. Διὰ τὴν ἀγάπην ὅπου σᾶς ἔγραφα πῶς κάνει μὲ τοῦ
 σπιτονοικοκύρη τὴν κόρη, ἀκολουθᾷ ἕως τὴν σήμερον, μάλιστα μὲ πε-
 ρισσοτέραν θερμότητα. Σᾶς ἔγραφα πῶς τὴν φέρνει στὸ σπίτι καὶ σφα-
 λοῦνται οἱ δύο τρὺς στὴν κάμαρα καὶ περνοῦν τὸν καιρὸν· τὸ ἴδιον κάμ-
 νουν καὶ ὅταν πάῃ στὸ σπίτι της. Οἱ γονεῖς τῆς κοπέλλας τοὺς ἀφίουν
 καὶ ἐκεῖ σὲ μία κάμαρα μονάχους. Ἐτούταις ταῖς ἡμέραις ὅμως ἔκαμε

ένα πράγμα ἀπαίσιον· μίαν Κυριακὴν ἔλειπεν ἡ δουλεύτρα μας στὴν ἐκκλησίαν, ἐγὼ ἔλειπα εἰς τὴν πόστα. Γυρίζοντας εἰς τὸ σπίτι, τοὺς ἡῶρα πάλι μονάχους καὶ ἐκάθονταν εἰς τὴν κάμαρα· εἶχαν καὶ μίαν τους ἀδελφὴ μαζί τους. Ἐγὼ βλέποντας πῶς πάλι τὴν ἔφερε εἰς τὸ σπίτι, ἔφυγα κ' ἐπῆγα εἰς τοῦ σιὸρ Ρήγα τὸ σπίτι· ἀρώτησα τὴν δουλεύτρα καὶ τῆς εἶπα ἂν ἦλθε κανεὶς εἰς τὸ σπίτι, ἐπειδὴ ὅταν ἦλθα ἐγὼ εἰς τὸ σπίτι, αὐτὴ ἔλειπε ἀκόμῃ στὴν ἐκκλησίαν της. Μὲ λέγει πῶς ἦλθεν ἡ ἀγαπητικὴ τοῦ αὐθέντη μὲ τὴν μικρά της ἀδελφὴ· ὁ αὐθέντης ἔστειλεν εἰς ἐμένα τὴν μικρά της ἀδελφὴ καὶ ἐκάθησε μαζί μου ἕως 2 ὥρας· τὴν κάμαρα τὴν ἐσφάλισεν καὶ ἐκλείδωσεν ἀπὸ μέσα. Αὐτὸ ἄλλην φορὰν δὲν τὸ ἔκαμνεν. Ἐγὼ, αὐθέντη, ἔχω χρέος νὰ σοῦ γράφω ἐκεῖνα ὅπου βλέπω καὶ ἀκούω, καὶ ἡ αὐθεντιά σου ὥσαν φρόνιμος ἄνθρωπος κάμε τὴν κρίσιν· ἀπὸ τὰ καμώματά του, στοχάσου τί ἐπιμέλεια ἔχει στὸ νεγότηζιο. Αὐτὰ εἶνε ποῦ τοῦ ἐθόλωσαν τὸν νοῦν καὶ ἔχασεν τὴν ἡσυχίαν του· ὁ γραμματικὸς ἔρχεται διὰ νὰ γράψῃ εἰς τὰ τεφτέρια καὶ ἀντὶς νὰ καθήσῃ μαζί του νὰ τοῦ εἰπῇ κάθε ὑπόθεσι, καθὼς πρέπει, νὰ τὴν γράψῃ, τὸν ἀφίνει μονάχον. Καὶ πότε στὴν ὥπερα πάει, πότες στῆς ἀγαπητικῆς του· ὁ γραμματικὸς βλέποντας πῶς ὁ αὐθέντης ὅπου εἶνε νοικοκύρης δὲν τότε μέλει εἰς τὴν δουλειά του, κάθεται καὶ αὐτὸς ἕως μισὴ ὥρα, ἔπειτα φεύγει. Μάλιστα καὶ ὁ ἴδιος ὁ γραμματικὸς τὸν κατακρίνει εἰς τοῦτο ποῦ κάμνει. Μὲ τὸ εἶπεν ἐμένα πῶς· δὲν τὸ κάμνει καλὰ ὁ σιὸρ Κορσῆς νὰ μ' ἀφίνη μονάχον εἰς τὴν δουλειά του. Φαίνεται πῶς δὲν ἔχει ἐπιμέλεια· τὸ καντόρι τοῦ φαίνεται πῶς εἶνε ὄφρις νὰ τότε φάῃ. Γυρεύει νὰ καταστήσῃ νὰ τοῦ κάνουν ἄλλοι τῆς δουλειᾶς του καὶ ἡ αὐθεντία του νὰ γυρεύῃ τὸ ζεῦχί του. Παντάπασι δὲν θέλει νὰ κοπιᾷ κ' ἕνας πραγματευτὴς ὅπου αὐτὸς τοῦ δὲν ἐπιμελεῖται τὴν δουλειά του σὰς εἶνε γνωστὸ τί προκοπὴ θὰ κάμῃ. Ἐποῦτος διὰ νεγότηζιο δὲν εἶνε, εἶνε τζελεπῆς καὶ ἡ πολλὰς σκοτούραις τοῦ ζαλίζουν τὸ κεφάλι! Ἐγὼ αὐθέντη, ἀπ' ἀληθείας λυποῦμαι πολλὰ ὅπου δὲν ἐπιτύχετε κανέναν ἄνθρωπον ὅπου νὰ εἶναι τῆς δουλειᾶς, ἐπειδὴ εἰς τὸν τόπον τοῦ σιὸρ Διαμαντῆ νὰ εἶναι κανένας πραχτικὸς καὶ ἐπιμελητὴς τῆς δουλειᾶς του, βέβαια ἤθελεν ἀνοίξῃ τὸ σπίτι νὰ γείνῃ καλλίτερον ἀπὸ τὸ πρῶτον. Νὰ μὴν εἶχε τὸν φόβον τὸν ἐδικόν μου, ὁ Θεὸς ἠξεύρει τί ἤθελε νὰ κάμῃ, ὅμως ἀπὸ μένα φαίνεται πῶς ντρηιέται, μάλιστα τώρα βλέπω καὶ φυλάγεται περισσότερο ἀπὸ πρῶτον.

Ἐλαβα ἄλλα δύο γράμματα μυστικὰ ἀπὸ τὸν κύρ Μπρίγκο ὁσμεῖνα 16 καὶ 31 Δεκεμβρίου. Τὰ γραφόμενα καλῶς ἐκατάλαβα. Μὲ γράφετε καὶ εἰς τὰ δύο νὰ γράψω χωρὶς ἄλλο τοῦ πατρὸς του. Ὅμως τώρα

βλέπω καὶ ὥσάν νὰ μαλάκυνε εἰς ἐμένα, τὸ ὅποιον φαίνεται πῶς εἶνε δυναστικῶς, καὶ λογιάζω νὰ εἶναι ἀπὸ τῆς γραφαῖς ὅπου τοῦ στείλατε. Ἐγὼ εἶχα σκοπὸν νὰ γράψω τοῦ πατρός σου καὶ βλέποντας τὴν μεταλλαγὴν ὅπου κάμει εἰς ἐμένα, δὲν τοῦ ἔγραψα, ἐλπίζοντας ἴσως καὶ διορθωθῇ χωρὶς νὰ δώσω σκάνδαλον εἰς τὸν πατέρα σου. Εἶδὲ πάλι ὑστερώτερα καὶ καταχερίσῃ τὰ μαθημένα σου, τότες ἐξ ἀποφάσεως τοῦ γράψω. Ὅμως τί τὸ ὄφελος ἂν μὲ τὰ μένα περνᾷ καλὰ καὶ ἡ δουλειά σου νὰ μὴ γίνεται; Ἐγὼ πάλι δὲν εὐχαριστοῦμαι, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν ἠμπορῶ νὰ βλέπω τὴν ζημίαν σου καὶ νὰ μὴ μιλῶ. Ἐγὼ καὶ ἀρχήτερα ἠμποροῦσα νὰ τότε περιπαίζω καὶ νὰ περνοῦμε ὥσάν ἀδελφία· ὅμως αὐτὸ δὲν τὸ κάνω, μακάρι νὰ ἤξεύρω πῶς θὰ ψωμοζήτησω.

Λυποῦμαι καὶ αὐτὰ τὰ παιδία πού ἔφεραν ἐδῶ. Καθὼς σὰς εἶνε γνωστό, ἐτοῦτος ὁ τόπος δὲν εἶνε διὰ ὀρθοδόξους χριστιανούς. Τὸν καιρὸν ὅπου ἤσασταν ἡ αὐθεντία σου ἐδῶ, ἦταν κάποια τήρησις, ἐπειδὴ ἐμιλοῦσαστε περὶ πίστεως (καὶ μὲ λόγον καὶ μὲ ἔργο). Τώρα μᾶς ἐπῆρεν ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μικροὺς καὶ μεγάλους. Μάλιστα ὁ σοφολογιώτατος ἀντὶς νὰ δώσῃ καλὸν παράδειγμα, ἔγεινεν κεφάλι τῆς κακίας. Καὶ τώρα οὔτε ὁ παππᾶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ μᾶς συμαζώξῃ, ἐπειδὴ καθὼς εἶπῃ κανενὸς τίποτις, εὐθὺς τοῦ λέμε: ὁ λογιώτατος ἔπρεπε νὰ εἶναι πλέον φιλακόλουθος ἀπὸ ὅλους μας καὶ πλέον θερμὸς εἰς τὰ δόγματα, καὶ αὐτὸς εἶνε ὅλο τὸ ἐναντίον. Εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔρχεται ὕστερα ἀπὸ ὅλους μας. Καὶ ἀκολουθῶς τὰ καλὰ παραδείγματα ὅπου βλέπομεν εἰς αὐτόν! Ποτέ μου δὲν τὸν εἶδα νὰ πιάσῃ κανένα πατρικὸ βιβλίον νὰ μᾶς διαβάσῃ κανένα λόγον ψυχωφέλιμον, νὰ μᾶς τὸν ἐξηγήσῃ, ὅπου εἶνε πολλὰ ἀρμόδιος. Καταβαίνοντας ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν, καθίζομεν ὅλοι στοῦ παππᾶ τὴν κάμαραν, ὁ παππᾶς ἔχει ὅλων τῶν ἁγίων πατέρων ταῖς γραφαῖς. Ἡ αὐθεντία του, εὐθὺς ὅπου ἀπολύκῃ ἡ ἐκκλησία, εὐθὺς φεύγει. Ἄν ἀπομείνῃ καμμίαν φορὰν καὶ σταθῇ ὀλίγον, ἀντὶς νὰ πῇ κανένα λόγον ψυχωφέλιμον, λέγει μετωρίσματα διὰ νὰ μᾶς κάμῃ νὰ γελάσωμεν. Ὅλο τὸ ἐναντίον.

ΣΤ'.

Διὰ τὴν Σμύρνην πρὸς τὸν εὐγενῆ μοι αὐθέντη σιδρ Εὐστάθιο Θωμᾶ.

1773, Μαρτίου 23.

Εὐρίσκομαι μὲ ἓνα ἕτερό σου γράμμα μυστικὸ δοσμένον Γενναρίου.... Τὰ γραφόμενα καλῶς ἐκατάλαβα. Ἐγὼ, αὐθέντη, τὸ γνωρίζω πῶς ἡ

γραφαίς μου σέ δίδουν πολλήν πίκραν. "Ομως ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ κάμω ἀλλέως, παρὰ πρέπει νὰ σᾶς γράφω καὶ τὸ παραμικρὸν ὅπου ἀκολουθεῖ εἰς τὸ σπίτι. Ἐγὼ, αὐθέντη, εἰς τὸν σιὸρ Διαμαντῇ δὲν βλέπω καμμίαν μεταλλαγήν, ἀλλὰ μήτε ἔχει ἐλπίδα νὰ διορθωθῇ. Μάλιστα τώρα ὅπου ἔβαλεν τὰ φράγκικα ροῦχα, ἤγαλεν παντελῶς τὸ γιλαρὶ (;) καὶ γυρίζει ὡς ἂν χαϊμένο πρόβατο. Ἐπροχθὲς βράδυ εἶδα καὶ τοῦ ἔφεραν ροῦχα μὲ χρυσᾶ σειρήτια καὶ χρυσὸ καπέλλο καὶ τᾶβαλεν τὴν νύκτα καὶ ἤυγεν ἔξω, μὰ δὲν εἰξεύρω ποῦ ἐπῆεν. Ἠγόρασεν καὶ σπαθί. Ὡς φαίνεται ἔχει στὸ νοῦ του νὰ γίνῃ ὀφειτζίλος. Ἐγὼ ἐθαρροῦσα πῶς μὲ συμβουλή τοῦ Γιατζήτζογλου τὰ ἤθαλε, ἐπειδὴ εἶνε τώρα ἕως ἑνα μῆνα ποῦ τοῦ λέει τὰ μυστικά του, καὶ ὅ,τι δουλεῖα ἔχει νὰ κάμῃ στέλνει αὐτόν. Μάλιστα τοῦ μιλαῖ φραντζέζικα διὰ νὰ μὴν καταλαμβάνω ἐγὼ. Ὁ Γιατζήτζογλος μὲ λέγει πῶς τοὺς πῆρεν ὁ σιὸρ Διαμαντῆς συμβουλή διὰ νὰ βάλῃ ροῦχα μὲ σειρήτια καὶ χρυσὸ καπέλλο, μὲ σπαθί, ὁ Γιατζήτζογλος τὸν ἐμπόδισε, καθὼς μὲ λέγει, λέγοντάς του πῶς σὰν τὰ βάλῃ, ὅλοι οἱ γνωστοὶ φίλοι θὰ τὸν ἀνυπελόουν, ἐπειδὴ ἐδῶ οἱ τιμημένοι ἄνθρωποι τέτοια ροῦχα δὲν βάζουν. Τοῦ εἶπεν καὶ ἄλλα πολλά. Αὐτὸς ὡς φαίνεται δὲν τοῦ ἄρεσεν ἡ συμβουλή τοῦ Γιατζήτζογλου, καὶ τᾶκαμεν μὲ παρακίνησιν τοῦ γραμματικοῦ, ὅπου εἶνε καὶ αὐτὸς ἕνας ἀπὸ τοὺς γαλιότους. Ἀπὸ μένα ὡς τόσον τὰ ἔχει κρυφά, ἐπαρακίνησα τὸν Γιατζήτζογλου νὰ τοῦ εἰπῇ νὰ μὴν τύχη καὶ τὰ βάλῃ καὶ πάῃ στήν Μπουρσα καὶ τὸν κάμουν μασκαρᾶ. Καὶ τὰ πρῶτα ροῦχα ὅπου ἔκαμεν δὲν τὰ ἤκαμεν καθὼς οἱ τιμημένοι ἄνθρωποι τα φοροῦν ἀλλὰ τὰ ἤκαμεν καθὼς οἱ πετιμετρίδες (;) τὰ φοροῦν. Ἡ ἀγαπητικὴ τοῦ ἀρρώστησεν, καὶ τὴν ἀποφάσισαν οἱ ἰατροὶ εἰς θάνατον, ἡ ὁποία ἂν ποθάνῃ θὰ τοῦ γίνῃ πολὺ καλόν. Ἐγὼ ἔβαλα ἄνθρωπον καὶ ἀρώτηζεν ἂν ἤκαμαν δεσμόν μὲ τὴν ἀγαπητικὴν του, καὶ ἀρώτησε τὴν ἴδια τὴν μητέρα της καὶ τοῦ εἶπαν πῶς ἔκαμαν γράμμα καὶ ἤδωσαν ἕνας τὸν ἄλλον. Ἡ κοπέλλα ὅμως στοχάζεται τὸν σιὸρ Διαμαντῆν διὰ πολλὰ πλούσιον. Καὶ εἰς αὐτὸ ἀπάνω εἶνε ὅπου παρακινεῖται διὰ νὰ τὸν πάρῃ ἄνδρα. Ἡ κοπέλλα, καθὼς ἔμαθα, παρὰδὲς δὲν ἔχει. Ἐχει ὅμως ἕναν μπάρμπα ἀνὺπανδρον, καὶ ὡς ἂν ἀποθάνῃ αὐτός, λέγουν, ἴσως καὶ πάρῃ καὶ αὐτὴ στὸ μερίδιόν της ἕως δεκαπέντε χιλιάδες φιορίνια· καὶ ἂν γίνῃ καλὰ καὶ τὴν πάρῃ, κατὰ τὸ τζουμερτιλίκι ὅπου ἔχει, δὲν τότε φτάνουν τὸν χρόνον 5000 χιλιάδες φιορίνια. Καὶ στοχάσου, αὐθέντη, τί κακὸ ἔχει νὰ τοῦ γείνῃ. Ἰδοὺ ὅπου γράφω καὶ τοῦ πατέρα του καὶ διαβάσετε τὴν γραφὴν ὅπου τοῦ γράφω καὶ ἂν σᾶς ἀρέσῃ ὅσπερ τοῦ την. Δὲν τοῦ γράφω ὅμως τῆς παντρείας εἰς τὸ γράμμα ὅπου ἔκαμα, διὰ νὰ μὴν πι-

κραθῇ. Ἐγὼ πάλι σᾶς παρακινῶ, αὐθέντη, μὲ τὸν ὀλίγο μου νοῦν νὰ στο-
 χασθῇτε καλὰ νὰ κάμετε καμμίαν διόρθωσιν, ἐπειδὴ ἡ αὐθεντία του διὰ
 νεγότητι δὲν εἶνε. Τόσον μόνον καταγίνεται νὰ σᾶς ἀναπαύῃ μὲ τῆς
 γραφαῖς του. Μαρτίου 15 ἐγίνηκεν μία πούλησι βαμπάκια καὶ νήματα
 ἄσπρα καὶ κόκκινα· τὰ βαμπάκια ἦταν σεκόντα, ἐπουλήθησαν τὰ γερὰ
 18 — 18 1)2 χρότα, τὰ νήματα ὅμως τόσον τὰ ἄσπρα ὅσον καὶ τὰ
 κόκκινα ἀφανισμέναις τιμαῖς. Ἡ αὐθεντία του πρέπει νὰ γείνη ἡ πού-
 λησι 4 ἡμέραις ἀρχήτερα. Ἐπούλησεν τῆς 25 μπάλλαις βαμπάκια τοῦ
 μᾶς ἦλθαν μὲ τοῦ Γιάν Θεοδώρου, ἐξαίρετα βαμπάκια πρὸς 18 χρότα,
 εἰς κειρὸν ὅπου τὰ βαμπάκια εἶνε ἐλπίδα ν' ἀνέβουν μὰ ὅχι νὰ κατέ-
 βουν. Ἐπ' ἀληθείας, αὐθέντη, νὰ εἶχα παράδες ἤθελα νὰ δώσω τοῦ με-
 σίτη 18 1)2 χρότα νὰ τὰ πάρω. Ἐτζι ἔκαμεν ἔκαμεν καὶ εἰς τὰ νή-
 ματα τὰ ἄσπρα· τὰ πούλησεν τὸν Δεκέμβρι, ὅπου ἐκεῖνοι ὅπου ἀγορά-
 ζουν τὸν Δεκέμβρι καὶ Γεννάρη καθὼς ἡξεύρετε, εἶνε οἱ μεταπωλητά-
 δες, καὶ τᾶδосεν εἰς ἀφανισμέναις τιμαῖς. Αὐτοὶ ἀγοράζουν ὡς ἂν εὐ-
 ρουν παρόμοια κελεπούρια, διὰ νὰ τὰ πουλήσουν τὴν ἄνοιξιν, καὶ παρὰ
 νὰ ῥώσῃ αὐτῶν, δὲν εἶνε καλλίτερα νὰ τ' ἀφήσῃ ἀκόμη στὸ μαγαζὶ
 δύο μῆνας, νὰ τὰ πουλήσῃ μὲ τὴν τιμὴν τῶν; Τὴν αὐθεντιά του ἀπὸ
 αὐτὰ ὀλίγον τὸν μέλει· δὲν καταγίνεται εἰς ἄλλο, παρὰ στοχάζεται νὰ
 γείνη, ἡ δουλειά του καὶ δὲν τὸν μέλει ἂν μὲ διάφορον εἶνε ἢ μὲ ζημίαν.
 Διὰ τοῦτο πάλιν σᾶς λέγω νὰ κάμετε καμμίαν κυβέρνησιν διὰ νὰ μὴν
 ἀφανισθῇτε. Ἐτοῦτο μόνον σᾶς ἀφίνω νὰ στοχασθῇτε, ἕνας νέος ὅταν
 πέσῃ σὲ παρόμοια πάθη, τί ἐπιμέλειαν θὰ ἔχῃ διὰ τὴ δουλειά του;
 ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἦλθαμεν ἐδῶ, ἔπρεπε νὰ μάθῃ ὅπου νὰ κἀνῃ δια-
 φορὰ ἀπὸ καλιτὰ¹ πραγματειῶν, καὶ ἡ αὐθεντία του δὲν ἤμπορεῖ ἀκόμα
 νὰ κἀμῃ διαφορὰν κἂν τὰ βαμπάκια ἀπὸ πρίμα ἕως σεκόντα. Καὶ ὅλα,
 καθὼς εἶπα, προέρχονται ἀπὸ ἀμέλειάν του. Μὴ θαρροῖς, αὐθέντη, πῶς
 ἐγὼ δὲν κυττάζω τὴ δουλειά σας, καθὼς εἰς τὸν καιρὸν ὅπου ἤσαστε ἐδῶ.
 Τὸ φταίσιμο ὅμως εἶνε τοῦ σιὸρ Διαμαντῆ, ἐπειδὴ τοῦ εἶπα πολλάς
 φορὰς πῶς χρειάζεται νὰ παστρέψωμε τὰς μπάλλαις τὰ βαμπάκια, ὁ-
 μοίως καὶ εἰς ἄλλαις πραγματεῖαις ὅπου ἔχουν ὀλίγο βρέξιμο, ὅπου
 ἤμποροῦμε νὰ τὰ παστρέψωμεν χωρὶς νὰ καταλάβουν οἱ μεσίταις τίπο-
 τος καὶ κἂν δὲν ἄνοιγε τὸ στόμα του νὰ μοῦ εἰπῇ ἢ ναὶ ἢ ὅχι. Βλέπον-
 τας καὶ ἐγὼ πῶς δὲν θέλει ν' ἀκούῃ παρόμοια, διὰ τὸ ἀσχανδάλιστον δὲν
 κοτῶ ἀφ' ἑαυτοῦ μου νὰ κἀμῶ τίποτις, εἰς καιρὸν ὅπου ὁ νοικοκύρης δὲν
 θέλει. Τοῦ εἶλεγα πολλάς φορὰς: ὁ δεῖνας ἐπαράδωσε, θετέον, τόσαις
 μπάλλαις βαμπάκια σήμερα, ὁμοίως καὶ ἄλλαις πραγματεῖαις τῆς

¹ Ποιότητα.

Σμύρνης αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ εἰξεύρῃ ἓνας πραγματευτὴς ὅπου κάνει τὸ ἴδιο νεγότσιο. Καὶ ἀντὶς νὰ ρωτήσῃ ἄρά γε τί τιμαῖς νὰ πουλοῦν διὰ νὰ ρεγουλαριστῇ καὶ ἡ αὐθεντιά του, δὲν μιλεῖ τίποτες. Αὐτὸ τί θὰ εἰπῇ ; ὡσὰν νὰ λέγῃ δὲν θέλει νὰ ξεύρῃ ἀπὸ αὐτὰ τίποτες. Καὶ ἓνας πραγματευτὴς ὅπου δὲν εἰξεύρει παρόμοια, δὲν ἠμπορεῖ νὰ εἰξεύρῃ ποτὲ τί γίνεται μὲς στὴ πιάτζα. Ἀπὸ ἀμέλειάν του διὰ νὰ προλάβῃ τὸν καιρὸν νὰ κόψῃ τὴν διαφορὰν τοῦ τζετζεφυλλίου, ὅπου πρὸ πολλοῦ σὰς ἔγραψα, γυρεύει τώρα ὁ πωλητὴς νὰ τοῦ τὸ δώσῃ μὲ τὴν κρίσιν, κ' ἔχουν τώρα σχεδὸν 2 μῆνες προτσέσσο¹ καὶ ἂν χάσῃ, σ' ἀφίνω νὰ στοχασθῇς τί ζημίαν ἔχει νὰ σὰς προζενήσῃ. Καὶ αὐτὰ ὅλα προέρχονται, καθὼς εἶπα, ἀπὸ τὴν ἀμέλειά του ὅπου ἔχει στὸ νεγότσιο. Ἐτοῦτον τὸν μῆνα ἕως τὴν σήμερον ἐπουλήθησαν ἕως 150 μπάλλαις στάμο καὶ καμμιὰ 300 μπάλλαις βαμπάκια. (ἔπεται συνέχεια)

Η ΕΒΡΑΪΚΗ ΚΟΙΝΟΤΗΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ΕΠΙ ΕΝΕΤΟΚΡΑΤΙΑΣ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον φυλλάδιον)

Οἱ τοκογλύφοι ἐθριάμβευον καὶ οἱ πτωχοί, οἱ ἔχοντες ἀνάγκην, ἐπιέζοντο, ὡς ἀποδεικνύει ὁ ἐξῆς πίναξ τοῦ τόκου, ὃν συνετάξαμεν ἐκ τῶν ἀποφάσεων, διὰ νὰ λάβῃ ἰδέαν τινὰ ὁ ἀναγνώστης περὶ τοῦ βαθμοῦ εἰς ὃν εἶχε φθάσει ἡ τοκογλυφία :

Ἀπὸ	τοῦ	1490	ἕως	1509	τοῖς	ἑκατὸν	40
»	»	1505	»	1530	»	»	100
»	»	1600	»	1620	»	»	130
»	»	1625	»	1627	»	»	150
»	»	1628	»	1630	»	»	60
»	»	1640	»	1662	»	»	160

Ὁ ὑπερβολικὸς οὗτος τόκος βεβαίως δὲν ἐμποιεῖ μεγάλην ἐντύπωσιν εἰς τοὺς γνωρίζοντας τὴν ἱστορίαν τῶν πονηρῶν ἐκείνων χρόνων, καθότι καὶ εἰς ἄλλα μέρη ἐτόκιζον τόσον ἀσπλάγχως, ἰδίως εἰς τὰς Κάτω Χώρας.²

¹ Δίχη.

² Πρὸς Boucher : L' Usure ensevelie.